

„Nepriklausoma Lietuva“ 1955-06-01, Nr. 22, p. 2

Didžiai Gerbiamas Ponas redaktoriau,

Turiu garbės prašyti paskelbti Jūsų laikraštyje priede jungiamą straipsnelį ryšium su p. Škirpos skleidžiamomis žiniomis apie politinę padėtį sovietams okupuojant Lietuvą.

Liūdnuis įvykius prisimenant

P. Škirpa laiške „Nepriklausomos Lietuvos“ (1955. 04. 20 d. Redakcijai savo teigimui paremti, kad „buvo padaryta fatališka klaida¹), siekiant įvykdinti Ministerių Kabineto krizę, kai išorinis pavojus reikalavo ryžtingų iš Vyriausybės aktų pareikšti sovietiškam agresoriui ginkluotą pasipriešinimą“, skelbia mano jam, kaip Lietuvos Atstovui Berlyne, padarytą pranešimą apie anų dienų liūdnų įvykių raidą.

Palikdamas šalyje, ar p. Škirpa gali savo nuožiūra skelbti šios rūšies medžiagą, įsakmiai turiu pabrėžti, kad nei „ašis“, nei paskiros politinės partijos niekuo netrukde ir jokių atveju nesutrukde pasielgti Valstybės Prezidentui ir Vyriausybei taip, kaip jie savo pareigas suprato. P. Merkio tikrai „fatališka klaida“ buvo, kad jis, grįžęs iš Maskvos, neturėjo drąsos pasakyti politinėms partijoms ir savo Vyriausybei tiesą ir ryžtis žygiams, kurie plaukė iš padėties. Šiandien niekas negali pasakyti, koks būtų buvęs mūsų Vyriausybės reagavimas į sovietų agresiją, jeigu krizė būtų įvykusi ir tautos priešakyje būtų atsistojusi nauja demokratinis būdu sudaryta Vyriausybė. Istorinė tiesa lieka, kad padėties rimtumo neįvertino nei Respublikos Prezidentas, nei

¹ P. Škirpa yra žinomas savo teigimais apie visų kitų „fatališkas klaidas“. Pasak jo, tai tik jis vienas „profetiškai“ viską numatė... ir atsidūrė gestapo namų arešte Berlyne.

tuometinė Vyriausybė. Visuomenė buvo išjungta ir, švelniai tariant, migdoma, nes tokia buvo viso režimo dvasia.

Kaip žinoma, šie liūdni įvykiai supuolė su birželio mėn. 13 d. 1940 m. Šv. Antano proga gal daugiau dėmesio buvo kreipta į tai, kad ir Prezidento ir Ministerio Pirmininko vardadieniai būtų kuoiškilmingiau atšvęsti, negu į politinių įvykių sekimą. Prezidentūros balkone šalia p. Smetonos fotografijose stovi ir Vid. Reikalų Ministeris p. Skučas, kurį rytojaus dieną „kaip paršiuką iš rogių, vilkų rujai užpuolus“ p. Smetona išmetė sovietams suėsti.

Paskutinės p. Merkio Vyriausybės dienos, o ypač Respublikos Prezidento bėgimas iš Lietuvos aiškiai kalba, kad įvykiai užklupo ir p. Smetoną ir Vyriausybę visiškai nepasirengus.

Jeigu kalbėti apie tuometines politinių ašies partijų vadovybių nuotaikas, tai teisingumas reikalauja suminėti birželio mėn. 16 d. iš ryto Kaune įvykusį posėdį, kuriame tarp kitų dalyvavo ir abudu buvę Lietuvos Respublikos Prezidentai. Čia perdėm vyravo nuotaiikos, priešingos kapituliacijai. Iš čia ir į užsienius ir į tautą buvo mestas visuotinio pasipriešinimo šūkis. Tačiau apie visa tai, esant šiandien mūsų Tėvynei okupuotai, yra peranksti kalbėti. Šio posėdžio nutarimai yra paskatinę ir p. Škirpą susiorientuoti padėtyje ir skubiai grįžti į Berlyną.

Apie visus šiuos įvykius kalbant, tenka turėti vieną Churchillio pasakymą jo atsiminimuose – kad labai lengva vertinti įvykius, jiems praėjus, o didelis menas įvykius numatyti ir teisingai susiorientuoti pačio vyksmo metu.

Dr. P. Karvelis